

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з наукової роботи
та міжнародного співробітництва

Водедмимир СРМАЧЕНКО

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	<i>07 «Управління та адміністрування»</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа та страхування»</i>
Освітній рівень	<i>третій (освітньо-науковий)</i>
Освітня програма	<i>Фінанси, банківська справа та страхування</i>

Вид дисципліни	<i>вибіркова</i>
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>

Завідувач кафедри банківської
справи і фінансових послуг

Олег КОЛОДІЗОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри банківської справи і фінансових послуг
протокол № 3 від 29.03.2022 р.

Розробники:

Проноза П.В., д.е.н., проф. кафедри фінансів

Чмутова І.М., д.е.н., проф. кафедри банківської справи і фінансових послуг

Берест М.М., к.е.н., доц. кафедри фінансів

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

«Забезпечення фінансової стабілізації в умовах глобальних викликів» є вибірковою дисципліною освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Сучасне економічне становище в Україні характеризується наявністю кризових явищ різної глибини та ступеня складності. Падіння основних макроекономічних показників, скорочення обсягу інвестицій в економіці, девальвація національної валюти та інші прояви кризи на макrorівні супроводжуються падінням прибутковості суб'єктів господарювання, зростанням кількості неплатоспроможних та збиткових підприємств, а також іншими проявами кризових явищ. Основою підходу до вирішення проблеми наявності збиткових підприємств в українській економіці й у ході цього найбільш актуальним завданням сьогодення є не їх збанкрутування, а саме відновлення платоспроможності, виведення підприємств, що знаходяться у стані кризи, спочатку на беззбитковий, а потім і на прибутковий рівень діяльності. Це потребує застосування до таких суб'єктів господарювання спеціальних методів та інструментів антикризового фінансового управління, реалізація яких дозволяє спрямувати їх на шлях фінансового оздоровлення.

Метою навчальної дисципліни «Забезпечення фінансової стабілізації в умовах глобальних викликів» є формування у здобувачів системи фундаментальних знань та компетентностей щодо науково обґрунтованого застосування на практиці методів, моделей та засобів діагностики наявності кризових явищ, володіння інструментарієм виведення суб'єктів господарювання зі стану фінансової кризи і забезпечення їх стійкого функціонування в майбутньому, прийняття управлінських рішень у сфері банківських фінансів на основі застосування сучасних спеціальних і комплексних технологій та дослідницької діяльності стосовно виявлення закономірностей руху фінансових потоків банку та розроблення методичних підходів щодо їх раціоналізації.

Об'єктом навчальної дисципліни є фінансова стабільність на системному рівні та на рівні економічних суб'єктів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні, практичні та прикладні аспекти забезпечення фінансової стабілізації в умовах глобальних викликів.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1А
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
«Гроші та кредит», «Статистика», «Фінанси», «Міжнародні фінанси», «Фінансовий ринок», «Банківська система», «Аналіз банківської діяльності», «Фінансовий облік у банках», «Інвестиційне кредитування», «Центральний банк і грошово-кредитна система», «Фінансовий менеджмент і контролінг у сфері бізнесу»	Дисципліни професійного спрямування за спеціальністю

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність до розроблення стратегічних та оперативних планів фінансового оздоровлення підприємств на основі сучасної законодавчої бази щодо регулювання процесів неплатоспроможності	знати передумови, особливості формування та методичні підходи до складання планів фінансового оздоровлення підприємств вміти обґрунтовувати зміст, напрямки та структуру планів фінансового оздоровлення з урахуванням норм законодавства про неплатоспроможність та банкрутство
Здатність до вибору, використання та адаптації антикризових процедур та механізмів в залежності від впливу внутрішніх та зовнішніх факторів	знати сутність та особливості застосування механізмів та процедур, спрямованих на виведення підприємства зі стану кризи; володіти практичними навичками розробки, використання та адаптації антикризових механізмів з урахуванням стану зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності суб'єкта господарювання
Здатність до розв'язання складних задач і проблем управління фінансами банку	знати сучасні методи управління відтворенням фінансових ресурсів банку вміти застосовувати технології бюджетування, фінансового контролінгу, рейтингового управління, бенчмаркінгу, збалансованої системи показників для забезпечення ефективного управління фінансами банку
Здатність до проведення дослідницької та інноваційної діяльності щодо управління фінансами банку	знати сучасні підходи та передовий досвід у сфері фінансового управління банком вміти виявляти закономірності формування, розміщення та використання фінансових ресурсів банку та конструювати нові технології управління фінансами з урахуванням існуючих та прогнозних тенденцій його розвитку
Здатність до прийняття рішень у сфері управління фінансами банку у складних і непередбачуваних умовах	знати склад управлінських процедур спеціальних та комплексних технологій управління фінансами банку, аналітичне та організаційне забезпечення їх реалізації вміти обирати найбільш доцільні технології управління фінансами банку з урахуванням динамічних змін внутрішнього середовища та часових параметрів траєкторії його розвитку

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Інструментарій фінансової стабілізації

Тема 1. Теоретичні аспекти зародження та розвитку патологічних кризових явищ в реальному секторі економіки країни

1.1. Наукова складова антикризової фінансової діагностики

Місце антикризової фінансової діагностики в системі державного управління. Значення антикризової фінансової діагностики в управлінні державними фінансами, фінансами підприємств й організацій як методу обґрунтування управлінських рішень, виявлення резервів, оцінки економічної ефективності господарювання. Сфера застосування антикризової фінансової діагностики. Предмет антикризової фінансової діагностики. Об'єкт антикризової фінансової діагностики. Теоретико-методологічні підходи з раннього виявлення зародження і розвитку кризових процесів у реальному секторі економіки України. Зміст і задачі антикризової фінансової діагностики на різних стадіях циклічного розвитку економіки.

1.2. Теорія зародження і розвитку кризових процесів у світовій економіці

Циклічна фінансова криза. Технічний підхід до виявлення фінансової кризи. Теорія економічних циклів. Хвильова теорія Елліота. Короткострокові, довгострокові та середньострокові економічні цикли. Цикли К. Жигляра. Кейнсіанська теорія ділового циклу. Теорія раціональних очікувань. Теорія реального ділового циклу. Парадигмальна теорія Т. Куна.

Специфічні фінансові кризи. Класифікація кризових явищ. Сутність та зміст фінансових криз. Історія світових фінансових потрясінь.

1.3 Методи діагностики стану реального сектора економіки країни

Класифікація економіко-логічних прийомів і галузь їхнього застосування. Прийом порівняння, його застосування в аналізі міжгалузевого балансу. Бази порівняння. Ідентифікація провідних видів економічної діяльності. Вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на динаміку, темпу зростання та приросту ВВП за рахунок їх масштабності і динамічності. Визначення внеску внутрішнього і зовнішнього ринків на динаміку виробництва продукції та послуг. Ідентифікація видів економічної діяльності, що впливають на динаміку ємності внутрішнього ринку. Визначення внеску вітчизняної продукції і послуг та імпорту на динаміку ємності внутрішнього ринку. Оцінка впливу видів економічної діяльності на приріст виробництва продукції та послуг в країні через коефіцієнт прямих витрат. Ідентифікація видів економічної діяльності, що впливають на динаміку імпорту продукції і послуг. Ідентифікація видів економічної діяльності, що визначають дефіцит (профіцит) торговельного балансу. Ідентифікація видів економічної діяльності, що впливають на динаміку експорту продукції і послуг.

Тема 2. Підходи до раннього розпізнавання зародження і розвитку кризових процесів в економіці

2.1. Класифікація методів і прийомів аналізу розпізнавання кризових процесів в економіці

Визначення впливу зростання цін на експортну та імпортну продукцію та послуги на дефіцит (профіцит) торговельного балансу. Оцінка впливу технологічності експортованої й імпортованої продукції та послуг на дефіцит (профіцит) торговельного балансу. Специфіка застосування методів і прийомів аналізу при логіт- і пробіт-моделюванні та сигнальному підході. Основні принципи пошуку резервів. Взаємозв'язки та взаємозалежності окремих показників. Стратегічний аналіз. Передбачення та визначення наслідків стратегічних рішень.

2.2. Сутність понять «дисбаланс» і «диспропорції» в економіці та їх класифікація

Проблема глобальних дисбалансів, що зачіпає найбільші світові економіки: США, Китаю, Японії та ЄС. Показники платіжних балансів країн світу. Глобальний дисбаланс дефіциту торгового балансу. Аналіз епізодів тривалих великих дисбалансів рахунку поточних операцій в окремих країнах світу, згідно з переліком МВФ. Розподіл країн світу за кластерами залежно від зміни ВВП і сальдо рахунку поточних операцій. Розподіл груп країн світу за дефіцитом (профіцитом) сальдо рахунку поточних операцій. Сутність поняття «дисбаланс» в економіці. Зовнішні й внутрішні дисбаланси та їх порогові значення. Дисбаланс заощаджень та інвестицій. Основні визначення сутності поняття «диспропорції». Диспропорції за рівнями економіки. Диспропорції попиту. Диспропорції пропозиції. Диспропорції цінні. Диспропорції інвестиційної достатності. Диспропорції боргового навантаження. Диспропорції платоспроможності.

2.3. Формування «пузирів» у реальному секторі економіці, їх класифікація та ідентифікація

Теорії виникнення «пузирів» в економіці. Фінансовий «пузир». Спекулятивний «пузир». Ціновий «пузир». Іпотечний «пузир». Фондовий «пузир». Вплив «пузирів» на економіку. Основні стадії розвитку «пузиря». Трактатування сутності поняття «пузир» стосовно реального сектора економіки. Класифікація видів «пузирів» в економіці. Причини виникнення «пузирів». Недоліки та переваги «пузирів» в економіці. Життєвий цикл «пузиря» в економіці. Модель формування «пузирів» в реальному секторі економіки країни.

Тема 3. Моделювання сценаріїв розвитку патологічних кризових процесів

3.1. Побудова системи раннього розпізнавання зародження і розвитку патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки країни

Розрахунок інтегральної оцінки ризиків як результат оцінок ймовірності реалізації явища і його впливу на економіку України. Показники обстеження підприємств за класифікаційними ознаками. Основні економіко-математичні моделі, які використовуються при прогнозуванні показників соціально-економічного розвитку країни. Індикатори циклів за методикою НБЕІ США. Аналіз прогнозних оцінок і фактичних результатів соціально-економічного розвитку країн світу. Вибір випереджальних індикаторів. Критерій Стьюдента. Критерій Фішера. Непараметричний критерій Уїлкоксона. Побудова багатофакторної регресійної моделі. Логістична функція розподілу в logit-моделях. Модель із цензурованими даними (tobit-модель). Оцінка моделі на панельних даних. Системи раннього розпізнавання на основі сигнального підходу. Розподіл сигналів про кризу.

3.2. Теоретичні підходи до імітаційного моделювання кризових процесів в економіці

Діаграми потоків і петлі зворотних зв'язків основних блоків моделі Дж. Форрестера. 10 сценаріїв моделі Д. Медоуза. Балансово-економетрична модель К. Михайленко. Моделі функціонування окремих галузей економіки.

3.3. Побудова імітаційної моделі розвитку патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки України

Структурно-логічна схема моделі розвитку кризових процесів у реальному секторі економіки України. Методика розробки імітаційної моделі розвитку кризи в системі імітаційного моделювання. Побудова діаграми причинно-наслідкових зв'язків в імітаційній моделі розвитку кризових процесів у виробництві.

Тема 4. Санація як інструмент антикризового управління підприємствами

4.1. Категоріальний апарат та класифікаційні аспекти санації підприємств

Санація як економічна категорія. Підходи до розуміння сутності санації. Форми та види санації. Характеристики видів санації залежно від ступеня кризи на підприємстві. Приналежність класифікаційних ознак санації до сфери спрямованості дій суб'єктів санаційного процесу. Взаємозв'язок характеристик санації підприємства.

4.2. Методичні підходи до санації суб'єктів господарювання: правовий та економічний аспекти.

Законодавчі аспекти реалізації механізму санації. Кодекс України з процедур банкрутства як правова база здійснення процедури санації. Класифікація процедур санації підприємств в правовому полі чинності Кодексу. Методичні підходи до санації як економічного інструмента фінансової стабілізації підприємств. Класична модель санації. Система двоступінчатого проведення санаційних заходів. Загальна модель санації за механізмом відновлення платоспроможності підприємств.

Тема 5. Технологія санаційного контролінгу та аудиту

5.1. Передумови та теоретичне підґрунтя розробки санаційної стратегії підприємства.

Сутність санаційної стратегії підприємства. Місце санаційної стратегії серед складових загальної економічної стратегії підприємства. Структура цілей санаційної стратегії. Функціональна структура санаційної стратегії підприємства. Функції санаційної стратегії. Взаємозв'язок функціональних складових санаційної стратегії та напрямків реалізації санаційних заходів. Види стратегій санації.

5.2. Інструменти та методи санаційного контролінгу.

Інструменти контролінгу: вартісний аналіз, нуль-базис-бюджетування, портфельний аналіз, бенчмаркінг, ABC-аналіз. Система раннього попередження та реагування. Система управління ризиками підприємства. Дискримінантний аналіз. Прогнозування банкрутства. Методи прогнозування банкрутства. Моделі Е. Альтмана, Г. Спрінггейта, Р. Ліса, В. Бівера, О. Терещенка, А. В. Матвійчука. Методи контролінгу: опитування (анкетування), факторний аналіз відхилень, аналіз точки беззбитковості, вартісний аналіз, портфельний аналіз.

5.3. Зміст та розроблення плану санації підприємства.

План фінансового оздоровлення підприємства, суб'єкти, що його складають. Принципи розробки плану санації. Склад, обсяги та структура плану санації. Методологічні основи та порядок складання плану санації. План маркетингу та оцінювання ринків збуту. План виробництва та капіталовкладень. Організаційний план. Фінансовий план. Аналіз шляхів досягнення беззбитковості підприємства. Оцінка результатів та ефективності фінансової санації підприємства.

5.4. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.

Сутність санаційної спроможності підприємства. Визначення санаційної спроможності підприємства як головна мета санаційного аудиту. Завдання проведення санаційного аудиту. Характерні риси санаційного аудиту. Замовники санаційного аудиту. Програма аудиту.

Тема 6. Методичне забезпечення діагностики кризового стану підприємства

6.1. Методичний підхід до оцінки глибини кризи на підприємстві.

Формування інформаційного забезпечення діагностики глибини розвитку кризових явищ на підприємстві. Вибір та обґрунтування показників, що характеризують розвиток кризи в діяльності суб'єкта господарювання. Підходи до градації розвитку кризових явищ. Характеристика класів кризи підприємства. Ретроспективна та перспективна діагностика кризового стану підприємств. Методи прогнозування, що застосовуються для діагностики розвитку кризи.

6.2. Матрична модель вибору санаційної стратегії підприємства.

Застосування матричного підходу до побудови матриці санаційних стратегій. Типи санаційних стратегій та їх взаємозв'язок з класами кризи на підприємстві. Вибір інструментарію реалізації санаційної стратегії в залежності від стану зовнішнього середовища функціонування підприємства. Формування економічного змісту складових матриці санаційних стратегій підприємства, економічна характеристика та зміст множини санаційних стратегій.

Тема 7. Методичні підходи до розробки сценаріїв реалізації санаційної стратегії підприємства

7.1. Методичні засади формування та вибору цілей санації.

Концепція збалансованої системи показників та доцільність її застосування в процесі фінансової стабілізації підприємства, що знаходиться у кризовому стані. Визначення загальної мети санаційної стратегії залежно від її типу. Взаємозв'язок між класом кризи підприємства, типом санаційної стратегії та загальною її метою. Розробка комплексу цілей санації в розрізі основних компонент розвитку підприємства в структурі концепції збалансованої системи показників. Фактори вибору цілей санації підприємства. Побудова стратегічної карти для підприємства, що санується. Вибір та обґрунтування показників, що характеризують досягнення цілей санації.

7.2. Розробка стратегічних сценаріїв санації.

Сутність та зміст методу когнітивного моделювання, доцільність його застосування в процесі розробки сценаріїв санації. Когнітивна карта як інструмент когнітивного моделювання, види когнітивних карт. Цільові та управляючі фактори. Побудова нечітких когнітивних карт впливу показників збалансованої системи на досягнення стратегічної цілі санації підприємства. Вибір доцільного сценаріїв санації та формування комплексу санаційних заходів.

Тема 8. Методичні засади формування фінансового інструментарію оздоровлення функціонування підприємства

8.1. Методичні підходи до проведення санації балансу та участі власників у проведенні санації.

Цілі збільшення (зменшення) статутного фонду. Розрахунковий курс корпоративних прав. Джерела покриття балансових збитків підприємства. Санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство. Економічний зміст і мета санації балансу. Санаційний прибуток та його складові.

Основні цілі та завдання скорочення статутного фонду підприємств. Методи зменшення статутного фонду. Зниження номінальної вартості акцій (деномінація). Зменшення кількості акцій існуючої номінальної вартості. Конверсія. Санація викупом акцій (придбання часток) у власників. Варіанти викупу акцій: за ціною вищою від номіналу, за номіналом, або за ціною, нижчою від номінальної вартості.

8.2. Сутність та форми реструктуризації підприємства.

Реструктуризація підприємства, її зміст та порядок проведення. Чинники, що приводять до необхідності та доцільності реструктуризації: зовнішні та внутрішні. Принципи реструктуризації. Класифікаційні аспекти реструктуризації. Фінансова та виробнича реструктуризація, реструктуризація активів, корпоративна реструктуризація. Цільова спрямованість санаційної реструктуризації. Методи реструктуризації. Етапи і процедура реструктуризації. План реструктуризації.

8.3. Фінансовий механізм реорганізації підприємств.

Механізм реорганізації юридичної особи. Форми санаційної реорганізації підприємства: злиття, поглинання, приєднання, поділ, виділення, перетворення.

Загальні передумови реорганізації суб'єктів господарювання. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств (злиття, приєднання, поглинання). Мотиви, що спонукають інвестора до реорганізації приєднанням. Реорганізація підприємств, спрямована на їх розукрупнення (поділ, виділення). Головна мета розукрупнення підприємств, що перебувають у стані фінансової кризи. Перетворення як окремий випадок реорганізації підприємств. Етапи реорганізації підприємств укрупненням та розукрупненням. Зміст і порядок складання реорганізаційної угоди. Передавальний та розподільний баланс.

Змістовий модуль 2.

Сучасні технології управління фінансами банку

Тема 9. Сучасний стан технологічних теорій в економічному і фінансовому управлінні

9.1. Тенденції технологізації та еволюція технологій управління фінансово-економічними процесами.

Поняття технологізації. Історія виникнення технологій. Еволюція технологічних теорій в економіці. Перетворення технології на самостійний економічний ресурс. Сучасний арсенал технологій управління. Розвиток технологій управління економічними суб'єктами. Зміщення пріоритетів у використанні управлінських технологій.

9.2. Сутність технологій управління фінансами банку.

Місце технологій управління в системі функцій фінансового менеджменту банку. Види та властивості технологій управління фінансами банку. Технологічність як узагальнююча характеристика управління фінансами банку. Сфера використання спеціальних та комплексних технологій управління фінансами банку. Виникнення концепції «організаційних рутин» та її застосування в управлінні фінансами.

Тема 10. Теоретичні основи та генезис фінансового менеджменту банку

10.1. Розвиток теорії фінансового менеджменту.

Етапи формування фінансового менеджменту в складі загальної фінансової теорії. Передумови виділення фінансового менеджменту в самостійну наукову дисципліну. Характеристика сучасного етапу розвитку фінансового менеджменту: розвиток методів фінансового забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, розробка нових

фінансових інструментів, інноваційних технологій у сфері управління фінансами, формування нових напрямків фінансового менеджменту: інжиніринг, моніторинг, контролінг, реінжиніринг, збалансована система показників, розвиток стратегічної складової фінансового менеджменту.

10.2. Складові системи фінансового менеджменту банку.

Об'єкти управління фінансами банку. Функції фінансового менеджменту банку як управляючої системи. Функції фінансового менеджменту банку як спеціальної галузі управління. Взаємозв'язок властивостей і функцій фінансового менеджменту банку. Інноваційні тенденції у фінансовому менеджменті банку. Ускладнення інструментарію фінансового менеджменту банку як передумова його технологізації.

10.3. Теоретико-методологічний базис формування та реалізації технологічного підходу у фінансовому менеджменті банку.

Основні підходи до управління фінансами банку. Зміст технологічного підходу у фінансовому менеджменті банку. Принципи технологічного підходу: відповідність «мета – процес – структура», технологічність, типізація, паралельність, гнучкість.

Тема 11. Фінансовий інжиніринг як інноваційна технологія фінансового менеджменту банку

11.1. Теоретичні засади визначення сутності та напрямів застосування фінансового інжинірингу.

Необхідність запровадження інноваційних фінансових інструментів та технологій у рамках фінансового інжинірингу. Сутність поняття "фінансовий інжиніринг". Сфера застосування фінансового інжинірингу та особливості його використання у банківській практиці. Етапи фінансового інжинірингу у банку. Методи, функції та принципи фінансового інжинірингу.

11.2. Типологія фінансових інновацій як засобів фінансового інжинірингу у банку.

Еволюція становлення та формування теорії інновацій. Поняття "фінансова інновація у банку". Види фінансових інновацій у банку: продуктові інновації, технологічні інновації, інновації у бізнес-процесах банку, організаційні інновації. Сучасні інноваційні тренди у банках та їх характеристика.

Тема 12. Вибір спеціальних технологій управління фінансами банку

12.1. Формування системи показників для вибору спеціальних технологій управління фінансами банку.

Показники ефективності здійснення основних банківських операцій – кредитних, із залучення коштів (на депозити, з міжбанківського ринку, за допомогою цінних паперів власного боргу), портфельного інвестування у фондові інструменти, валютних, з розрахунково-касового обслуговування. Застосування кореляційного та факторного аналізу для виділення найбільш значущих показників. Побудова комплексного показника ефективності здійснення основних банківських операцій. Визначення рівнів ефективності здійснення основних банківських операцій з використанням інтервальних шкал.

12.2. Врахування етапу розвитку банку при виборі спеціальних технологій управління фінансами.

Розвиток теорій життєвого циклу. Моделі життєвого циклу організації. Врахування специфіки функціонування банку при визначенні стадій його життєвого циклу. Визначення кількості та послідовності стадій життєвого циклу банку. Обґрунтування критеріальних характеристик для визначення стадії життєвого циклу банку. Визначення закономірностей ефективності здійснення банківських операцій на різних стадіях життєвого циклу банку. Вибір спеціальних управлінських технологій залежно від стадій життєвого циклу банку.

Тема 13. Визначення готовності банку до запровадження комплексних технологій управління фінансами

13.1. Складові зрілості системи фінансового менеджменту банку.

Поняття зрілості системи фінансового менеджменту банку як комплексної характеристики фінансових, кадрових, організаційних, інформаційних можливостей банку для

впровадження і використання технологій управління фінансами. Складові зрілості системи фінансового менеджменту банку: ефективність відтворення фінансових ресурсів, рівень готовності фінансових менеджерів банку до використання комплексних технологій управління фінансами, ступінь формалізації та інформаційного забезпечення фінансового менеджменту банку. Рівні зрілості системи фінансового менеджменту банку. Моделі зрілості системи фінансового менеджменту банку.

13.2. Методичні засади визначення готовності банку до запровадження комплексних технологій управління фінансами.

Визначення рівня ефективності відтворення фінансових ресурсів банку на основі інтегрального показника. Оцінювання рівня готовності фінансових менеджерів банку до використання комплексних технологій управління фінансами за групами компетентностей: особистісними (цілеспрямованість, креативність, ініціативність, відповідальність, комунікабельність); загальноуправлінськими (здатність до керівництва, уміння координувати роботу, уміння стратегічно мислити, здатність працювати в команді, уміння управляти конфліктами); спеціальними управлінськими (спроможність використовувати нові напрями і методи роботи, наявність аналітичних здібностей, навички та уміння формувати обґрунтовані рекомендації, уміння приймати рішення в умовах невизначеності, наявність спеціальних знань теоретичних основ фінансового менеджменту банку та сучасних наукових рекомендацій щодо використання технологій управління фінансами). Визначення ступеня формалізації та інформаційного забезпечення фінансового менеджменту банку на основі експертного методу. Визначення доцільності використання комплексних технологій управління фінансами залежно від рівня зрілості системи фінансового менеджменту банку.

Тема 14. Збалансована система показників як комплексна технологія управління фінансами банку

14.1. Напрями використання та зміст збалансованої системи показників.

Зміст збалансованої системи показників. Переваги застосування збалансованої системи показників: наявність критеріїв відбору показників та дотримання принципу причинно-наслідкових зв'язків між ними; орієнтація на інновації; узгодження стратегічного та оперативного управління; адаптованість до різних форм економічних суб'єктів; спрямованість використання не тільки як системи оцінки діяльності, але й інструменту стратегічного управління. Склад показників за підсистемами збалансованої системи показників: «фінанси», «клієнти», «бізнес-процеси», «розвиток персоналу»

14.2. Етапи формування збалансованої системи показників банку.

Формування попереднього складу збалансованої системи показників банку: визначення критеріїв відбору показників функціонування банку до складу збалансованої системи показників; відбір показників за критеріями відображення ключових підсистем, широкого використання, інтерпретовності та відповідності методам обліку і звітності. Формування збалансованої системи показників за результатами математичної обробки: відбір показників за критерієм відсутності мультиколінеарності та несуперечливості показників; формування системи показників з урахуванням критеріїв обмеженої кількості та інформативності показників за підсистемами збалансованої системи показників на основі факторного аналізу.

14.3. Застосування технології збалансованої системи показників при управлінні фінансами банку.

Визначення цілей і показників за підсистемами збалансованої системи показників: «фінанси», «клієнти», «бізнес-процеси», «розвиток персоналу» на різних стадіях життєвого циклу банку. Побудова стратегічних карт банку на основі збалансованої системи показників. Методичний інструментарій виявлення причинно-наслідкових зв'язків у збалансованій системі показників банку та врахування їх у управлінському процесі.

Тема 15. Реалізація технології бенчмаркінгу в банку

15.1. Сутність бенчмаркінгу та його види.

Трактування бенчмаркінгу та його переваги. Класифікація бенчмаркінгу. Сфера

застосування бенчмаркінгу в процесі управління фінансами банку.

15.2. Етапи реалізації банківського бенчмаркінгу.

Вибір процесів та об'єктів для порівняння. Обґрунтування складу показників для оцінки. Методика визначення банку-еталона в процесі бенчмаркінгу. Розрахунок та аналіз показників банку-реципієнта та банку-еталона. Встановлення рівнів рекомендованих значень показників для банку-реципієнта. Визначення напрямів покращення функціонування банку-реципієнта. Адаптація найкращих виявлених результатів до умов функціонування банку.

Тема 16. Застосування технології фінансового контролінгу в банку

16.1. Теоретичні основи формування системи фінансового контролінгу в банку.

Сутність контролінгу та його необхідність в системі прийняття фінансових рішень. Передумови застосування фінансового контролінгу для підвищення фінансової результативності банків України. Теоретичні засади визначення сутності та складових системи фінансового контролінгу банківської діяльності. Послідовність формування системи фінансового контролінгу банківської діяльності.

16.2. Інструментарій фінансового контролінгу у банку.

Формування системи показників фінансового контролінгу банківської діяльності за пріоритетними банківськими операціями. Розробка діагностичного інструментарію фінансового контролінгу банківської діяльності. Аналіз відхилень у системі фінансового контролінгу у банку та розроблення їх індикативних значень. Діагностика ефективності системи фінансового контролінгу у банку.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

Основним методом викладання за дисципліною є пояснювально-ілюстративний метод, що є інструментом вивчення теоретичного матеріалу, усі лекції представлені у вигляді презентацій з використанням Microsoft PowerPoint. Для досягнення компетентностей та результатів навчання також використовуються методи: дискусії (теми 1, 4, 7, 9); демонстрація ілюстративного матеріалу (теми 2 –7, 9 - 16), моделювання професійних ситуацій (теми 3, 5, 7, 8, 13 - 15), робота в малих групах (теми 1, 4, 7, 10), кейс-стаді (тема 6; тема 14), різнотипні індивідуальні (теми 3 – 7 та 10 - 16) та групові роботи (теми 1, 2, 9), робота з джерелами статистичної інформації та нормативними актами (тема 4).

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік, – 60 балів).

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового диференційованого заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Проведення **поточного оцінювання** знань здобувачів відбувається під час лекційних, семінарських, практичних занять та виконання завдань.

Практичні та семінарські заняття:

максимальна кількість балів під час семінарських занять складає 4 бали, за умови активної участі у дискусії за темою, загальна кількість балів за курсом складає 40 балів;

виконання здобувачем вищої освіти індивідуальних завдань дозволить накопичити 30 балів;

написання колоквиумів – підсумкових контрольних робіт за курсом дозволить отримати 30 балів. Контрольна робота складається з практичних та тестових завдань за кожною темою та оцінюється в максимум 15 балів.

Самостійна робота включає пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до контрольної роботи, виконання індивідуального завдання, підготовка презентацій за різною тематикою та написання есе. Результати самостійної роботи перевіряються і оцінюються під час аудиторного поточного контролю – усних опитувань, доповідей презентацій і письмових робіт.

Підсумковий/семестровий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни проводиться у формі семестрового диференційованого заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Під час семестрового контролю у формі диференційованого заліку підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум – 100 балів) визначається як сума (проста) балів за результати успішності студента при поточному контролі.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Вид роботи	Форми навчання	Форми оцінювання	Макс. бал
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Інструментарій фінансової стабілізації			
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 1. Теоретичні аспекти зародження та розвитку патологічних кризових явищ в реальному секторі економіки. Тема 2. Підходи до раннього розпізнавання зародження і розвитку кризових процесів в економіці країни	Робота на лекції	

<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських та практичних занять.	Перевірка ДЗ	
<i>Аудиторна робота</i>			
Практичне заняття	Аналіз та узагальнення теорій зародження кризових процесів. Визначення теоретичних аспектів розвитку криз у світовій економіці	Активна участь у дискусії	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичних занять. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.	Перевірка готовності до практичних занять	
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 3. Моделювання сценаріїв розвитку патологічних кризових процесів	Робота на лекції	
Семінарське заняття	Формування переліку індикаторів діагностики стану реального сектора економіки країни. Вивчення методичних підходів до діагностики стану реального сектора економіки країни.	Активна участь у дискусії	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка презентації.	Презентація	
<i>Аудиторна робота</i>			
Практичне заняття	Розробка діагностичних процедур для виявлення ознак кризи в реальному секторі економіки	Виконання компетентнісно-орієнтованих завдань	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Перевірка готовності до практичних занять	
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 4. Санація як інструмент антикризового управління підприємствами. Тема 5. Технологія санаційного контролінгу та аудиту. Тема 6. Методичне забезпечення діагностики кризового стану підприємства	Робота на лекції	
Практичне заняття	Огляд та застосування методик оцінки імовірності банкрутства підприємств	Виконання компетентнісно-орієнтованих завдань	4
<i>Самостійна робота</i>			

Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	Презентація індивідуального завдання	15
<i>Аудиторна робота</i>			
Практичне заняття	Санаційний аудит фінансової сфери підприємства Розрахунок санаційного прибутку та складання фінансової звітності підприємства після проведення санації балансу у середовищі MS Excel	Виконання компетентнісно-орієнтованих завдань	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквиуму. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.	Перевірка готовності до практичних занять	
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 7. Методичні підходи до розробки сценаріїв реалізації санаційної стратегії підприємства. Тема 8. Методичні засади формування фінансового інструментарію оздоровлення функціонування підприємства.	Робота на лекції	
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття	Перевірка ДЗ	
<i>Аудиторна робота</i>			
Практичне заняття	Колоквиум	Колоквиум	15
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Підготовка до колоквиуму.	Перевірка готовності до колоквиуму.	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Сучасні технології управління фінансами банку			
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 9. Сучасний стан технологічних теорій в економічному і фінансовому управлінні. Тема 10. Теоретичні основи та генезис фінансового менеджменту банку	Робота на лекції	
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарських та практичних занять.	Перевірка ДЗ	

<i>Аудиторна робота</i>			
Практичне заняття	Аналіз та узагальнення технологічних теорій. Визначення теоретичних аспектів фінансового менеджменту у банку	Активна участь у дискусії	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичних занять. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.	Перевірка готовності до практичних занять	
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 11. Фінансовий інжиніринг як інноваційна технологія фінансового менеджменту банку	Робота на лекції	
Семінарське заняття	Визначення доцільності запровадження інноваційних фінансових інструментів та технологій у рамках фінансового інжинірингу. Виявлення сучасних інноваційних трендів у банках	Активна участь у дискусії	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до семінарського заняття. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка презентації.	Презентація	
<i>Аудиторна робота</i>			
Практичне заняття	Розробка діагностичних процедур для визначення інноваційних фінансових інструментів	Виконання компетентнісно-орієнтованих завдань	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття.	Перевірка готовності до практичних занять	
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 12. Вибір спеціальних технологій управління фінансами банку. Тема 13. Визначення готовності банку до запровадження комплексних технологій управління фінансами. Тема 14. Збалансована система показників як комплексна технологія управління фінансами банку	Робота на лекції	
Практичне заняття	Проведення аналізу основних банківських операцій та обґрунтування вибору найбільш доцільного виду спеціальних технологій управління фінансами.	Виконання компетентнісно-орієнтованих завдань	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.	Презентація індивідуального завдання	15

<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквиуму. Самостійне опрацювання лекційного матеріалу.	Перевірка готовності до практичних занять	
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 15. Реалізація технології бенчмаркінгу в банку. Тема 16. Застосування технології фінансового контролінгу в банку.	Робота на лекції	
Практичне заняття	Оцінювання рівня готовності фінансових менеджерів банку до використання комплексних технологій управління фінансами	Активна участь у виконанні практичних завдань	4
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття	Перевірка ДЗ	
<i>Аудиторна робота</i>			
Практичне заняття	Колоквиум	Колоквиум	15
<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Підготовка до колоквиуму.	Перевірка готовності до колоквиуму.	
Загальна максимальна кількість балів по дисципліні			100

Рекомендована література

Основна

1. Боронос В. Г. Управління фінансовою санацією підприємств : навчальний посібник / В. Г. Боронос, І. Й. Плікус, І. М. Кобушко. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – 437 с.
2. Бланк И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2006. – 672 с.
3. Проноза П.В. Патологические кризисные процессы в экономике Украины : Монография / П. В. Проноза. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2014. – 208 с. Рус.яз
4. Раєвнева О. В. Санаційна стратегія промислового підприємства: механізм формування та моделі реалізації : монографія / О. В. Раєвнева, М. М. Берест. – Х. : ВД "ИНЖЕК", 2012. – 344 с.
5. Управління фінансовою санацією підприємства: підручник / Т. А. Говорушко, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька [та ін.] ; за заг. ред. Т. А. Говорушко. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 400 с.
6. Контролінг як технологія управління фінансовими та нефінансовими структурами : монографія / О. М. Колодізев, І. М. Чмутова, К. М. Азізова, М. В. Максимова. – Х. : ХНЕУ, 2014. – 352 с.
7. Терещенко О. О. Фінансовий контролінг [Текст] : навч. посіб. / О. О. Терещенко, Н. Д. Бабяк. – К. : КНЕУ, 2013. – 407 с.
8. Чмутова І. М. Збалансована система показників як інструмент визначення та реалізації конкурентної стратегії банку / І. М. Чмутова, О. С. Безродна // Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств: кол. моногр. у 4 т. / за ред. О. А. Паршиной.

– Дніпропетровськ : Герда, 2013. – Т. 3 – С. 7–22.

9. Чмутова І. М. Сучасні технології фінансового менеджменту банку: методологія формування на стадіях життєвого циклу : монографія / І. М. Чмутова. – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2015. – 468 с.

10. Чмутова І. М. Аналіз відтворювальних процесів у банківській сфері / І. М. Чмутова // Управління процесами відтворення у виробничій та фінансовій сферах : монографія / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна. – Х. : ХНЕУ, 2013. – С. 137–224.

11. Чмутова І. М. Технології бюджетування та фінансового контролінгу у системі функцій фінансового управління банком / І. М. Чмутова, О. В. Лебідь // Соціально-економічні аспекти розвитку суспільства : монографія / за ред. М. О. Кизима. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – С. 219–244.

Додаткова

1. Бураковський І. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / І. В. Бураковський, О. Плотніков. – Х. : Фоліо, 2009. – 299 с.

2. Кизим М. О. Аналіз причин економічної кризи в Україні / М. О. Кизим, О. В. Доровський, П. В. Проноза // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції 27 – 28 травня 2010 р. – Х. : ФОП Александрова К. М. ; ВД «ІНЖЕК», 2010. – С. 72–76.

3. Киндлбергер Ч. Мировые финансовые кризисы. Мании, паники и крахи, / Ч. Киндлбергер, Р. Алибер; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2010. – 544 с.

4. Корнєєв В. В. Антикризові інструменти фінансової стабілізації // Глобальна економічна криза 2008–2010 років: світовий досвід та шляхи подолання в Україні : монографія – Донецьк : Юго–Восток, 2010. – С. 120–139.

5. Пономаренко В. С. Механізм санаційного управління підприємством: засади формування та моделі реалізації : монографія / В. С. Пономаренко, О. В. Раєвнева, С. О. Степурина. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 304 с.

6. Социально-экономическое развитие Украины и ее регионов: проблемы науки и практики : монография / под ред. В. С. Пономаренко, Н. А. Кизима, Е. В. Раевневой. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2012. – 376 с.

7. Хаустова В. Є. Теоретичні аспекти виникнення та розвитку кризових явищ в економіці / В. Є. Хаустова, П. В. Проноза // Проблеми економіки. – № 4. – 2011. – С. 13–23.

8. Хейфец Б. А. Глобальные дисбалансы и реформа мировой валютно-финансовой системы государства // Деньги и кредиты. – № 7. – 2012. – С. 48–56.

9. Beder T. Financial engineering: the evolution of a profession / T. Beder, C. Marshall. – New York: – John Wiley & Sons, 2011. – 616 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства: Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

3. Сайт Національного банку України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

4. Система розкриття інформації на фондовому ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua.

5. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/index.php?categoryid=1091>